

Asia: VN/19124/2025

Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen jatkohanke; työryhmän mietintö

Sosiaali- ja terveydenhuollon asioiden hoitamiseen liittyvän edunvalvojan ja edunvalvontavaltuutetun tehtävän tallentaminen holhousasioiden rekisteriin

Lausuntonne ehdotetuista säännöksistä?

Maanmittauslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua edunvalvontalainsäädännön ajantasaistamisen jatkohankkeen työryhmämietinnöstä.

Maanmittauslaitos esittää asiassa seuraavaa.

Maanmittauslaitoksella ei ole lausuttavaa tähän liittyen.

Edunvalvontavaltuutetun esteellisyysperusteiden väljentäminen

Lausuntonne ehdotetusta säännöksestä?

Mietinnössä ehdotetaan, että jatkossa valtuuttaja voisi edunvalvontavaltakirjassa antaa valtuutetulle oikeuden tehdä oikeustoimia valtuuttajan puolesta sen estämättä, että oikeustoimen vastapuolena olisi valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsenlapsi, sisarus, vanhempi tai isovanhempi tai tällaisen henkilön puoliso tai valtuutetun sisaruksen lapsi. Kysymys

on normaalisti tilanteista, joissa valtuutetun katsotaan olevan esteellinen toimimaan valtuuttajan puolesta. Valtakirjaan voitaisiin sisällyttää myös tarkempia rajauksia edellä mainituissa puitteissa sekä mainita myös oikeustoimia, joissa valtuutetun toimintapiiriä on edellä mainituin tavoin laajennettu.

Edunvalvontavaltuutettu ei kuitenkaan saisi edustaa valtuuttajaa, jos vastapuolena on valtuutettu itse, valtuutetun puoliso tai lapsi taikka joku, jota valtuutettu edustaa. Näistä ehdottomista esteellisyysperusteista valtuuttaja ei voisi määrätä edunvalvontavaltakirjassa toisin, sillä riski eturistiriidasta on yleisen elämäkokemuksen mukaan sitä todennäköisempi, mitä läheisemmästä

suhteesta on kyse. Maanmittauslaitos huomauttaa, että edunvalvontavaltuutuksen antaminen perustuu luottamukseen. Siksi voisi olla perusteltua, että valtuutettu saisi pätevästi määrätä itse myös näistä asioista. Maanmittauslaitos kuitenkin toteaa mietinnössä esitetyin tavoin, että näiden läheissuhteiden osalta riski siitä, että esteellisyyden poistaminen voisi johtaa väärinkäytöksiin, on myös tunnistettavissa.

Toisaalta on tunnistettavana myös riski siitä, että ehdotettu muutos lisää mahdollisuuksia epäselviin valtakirjamääräyksiin. Näistä saattaa aiheutua ongelmallisia tilanteita jälkeenpäin esimerkiksi juuri kirjaamisenmenettelyssä, etenkin itse tehdyissä valtakirjoissa. Kirjaamisenmenettelyssä kysymys on jo aina tehdyistä oikeustoimista, jolloin oikeustoimen pätevyyttä joudutaan arviomaan jälkikäteen suhteessa siihen, mitä valtakirjassa on määrätty ja miten määräystä on tulkittava.

Ehdotuksen mukaan valtakirjassa voidaan myös rajata mahdollisia esteellisyytilanteita suhteessa edellä kuvattuun läheispiiriin sekä suhteessa erilaisiin oikeustoimiin. Maanmittauslaitos toteaa, että valtakirjan tekijän voi olla vaikea ennustaa tilanteita etukäteen. Voisi siten olla perusteltua sallia vain esteellisyyden poistamiseen suhteessa mainittuihin tahoihin vaikuttava yleiskirjaus esimerkiksi maininnoin: ”Valtuuttaja saa edustaa minua kaikissa oikeustoimissa esteellisyydestä huolimatta”.

Maanmittauslaitos huomauttaa, että tarkoissa rajauksissa jotain voi jäädä helposti puuttumaan.

On kuitenkin tilanteita, joissa myös tarkemmat rajaukset valtakirjassa voisivat selvästi tuoda helpotusta. Tällaisia voisivat olla:

- 1) Valtakirjaan halutaan laittaa mahdollisuus antaa mökki ennakkoperintönä yhdelle lapselle, jos vanhempi ei pysty enää mökkiä käyttämään.
- 2) Kotikiinteistön myyminen ja lainojen siirtäminen puolisolta toiselle olisi ehkä mahdollista, jos lapsi toimii valtuutettuna (ei jos puoliso itse olisi valtuutettuna).

Kuitenkaan esimerkiksi kuolinpesätapauksessa (joku lapsista toimii toisen vanhemman valtuutettuna, toinen vanhempi kuolee) uusi sääntely ei olisi käyttökelpoista, koska valtuutettu olisi itse pesässä osakkaana.

Edellä esiin nostetuista seikoista huolimatta Maanmittauslaitos kuitenkin toteaa, että se lähtökohtaisesti kannattaa mietinnössä ehdotettuja muutoksia tältä osin.

Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Onko teillä täydennettävää ehdotuksen vaikutusarviointeihin, esim. oman organisaationne kannalta?

Maanmittauslaitoksella ei ole lausuttavaa tähän liittyen.

Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset (mietinnön luku 5.1)

Näkemyksenne luvussa 5.1 esitetystä, erityisesti työryhmän pohtimista malleista siihen, miten laillisen edustajan tiedonsaantioikeutta voitaisiin harkita laajennettavaksi sosiaali- ja terveysministeriön alaan kuuluvassa lainsäädännössä (luku 5.1.3)?

Maanmittauslaitoksella ei ole lausuttavaa tähän liittyen.

Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen, esimerkiksi jaksoon 2.3 (eräät perinnöstä luopumista koskevat tilanteet)?

Maanmittauslaitos kannattaa mietintöön sisältyvää ehdotusta, että perinnöstä luopumiseen sijaan tulleen alaikäisen lapsen puolesta tilanteessa, jossa edunvalvoja on ensin itse luopunut omasta asemastaan perillisenä, vaaditaan edelleen holhousviranomaisen lupa. Mikäli luvan tarve poistettaisiin, mm. kirjaamisviranomaisen tulisi kyetä arvioimaan kussakin tapauksessa, mikä taloudellinen riski luopumisella on. Eli olisi selvitettävä, voiko kysymyksessä olla kielletty lahja vai ei. Jos nykytilassa oleva Digi- ja väestötietoviraston tekemä harkinta siirrettäisiin jokaiselle kuolinpesän kanssa asioivalle (mm. Maanmittauslaitokseen kiinteistöjen tai osakehuoneistojen osalta, pankkeihin rahavarojen osalta), jokaisen pitäisi tehdä tämä harkinta. Tämä tosiasia voisi lisätä merkittävästi kuolinpesiin liittyvää työtä. Jos ongelma on lähinnä siinä, että luvan saaminen kestää ja erityisesti ulkomaisissa kuolinpesissä lupa pitäisi saada nopeasti, asiaan pitäisi pyrkiä vaikuttamaan Digi- ja väestötietoviraston resurssoinnilla tai sisäisillä järjestelyillä.

Mikkonen Soile

Maanmittauslaitos - Pääjohtajan sijaisena ylijohtaja Petri Korpinen ja
maanmittausneuvos Markku Markkula